

Geen antibiotica meer nodig

Het is mogelijk om melk te produceren zonder antibiotica in te zetten. Sommige melkveehouders doen het al en anderen willen het graag bereiken. In de Themawerkgroep Antibioticavrij Produceren van het bedrijfsnetwerk biologische melkveehouderij komen alle aspecten aan de orde.

Melkvee houden zonder antibiotica te hoeven gebruiken. Dat is het ideaal van de melkveehouders in de Themawerkgroep Antibioticavrij Produceren. Het geeft deze boeren een goed gevoel als de koe zoveel weerstand heeft dat ze minder vaak ziek is. Maar het biedt ook de sector als geheel iets extra's; je kunt je hiermee onderscheiden naar de consument toe. Sommigen is het al gelukt om antibioticavrij te produceren, anderen worstelen er nog mee. Alle deelnemers leren van elkaar, zien wat wel en wat niet werkt, en horen hoe dieren-

artsen, natuurgenezers of hoogleraren van de faculteit diergeneeskunde erover denken. Tegelijkertijd bedenken ze waar het onderzoek nader op in moet gaan.

Iedere veehouder moet voor zichzelf uitzoeken hoe de weg naar antibioticavrij produceren het beste kan lopen. "Er is niet één waarheid", zegt Edith Finke, procesbegeleider van de Themawerkgroep. De een merkt dat alle uiers schoon blijven sinds hij gemalen stro in de boxen strooit. Een ander die dat ook probeert, heeft daar

helemaal geen gunstige resultaten mee. "Je kunt een maatregel niet op zichzelf bekijken, je moet het in een groter verband zien", waarschuwt Finke dan ook. En een maatregel van een ander één op één overnemen, werkt zeker niet.

Droogzetherapie

Veel antibiotica wordt ingezet rond de droogstand. Daarom hebben de deelnemers op een rij gezet welke strategieën ze gebruikten om hun koeien droog te zetten. "Inzicht helpt het verbruik te verminderen", stelt Finke. Ieder heeft zijn eigen droogzetherapie. De een doet het in een keer, de ander bouwt geleidelijk af door het rantsoen langzaam te wijzigen en van twee maal daags melken naar bijvoorbeeld een maal per twee dagen te gaan.

Alternatieve middelen

Wie gewend is antibiotica te geven, gaat vaak eerst op zoek naar alternatieve middelen. Is een koe ziek, dan wil de melkveehouder graag een middel geven om haar beter te maken. Zo begon ook de Themawerkgroep in 2007. Ze inventariseerden wat er allemaal op de markt was. Van homeopathische middelen tot kruidenmengsels. Ook gingen ze na wat voor resultaten deze middelen gaven. Liefst zochten ze nog verder, naar hoe pluimvee- en varkenshouders omgaan met ziektes en of er nog meer middelen te

verzinnen waren. Maar tegelijk begon het te knagen. Finke: "Je kan wel veertig potjes op je bedrijf hebben staan om elke zieke koe te genezen, maar het geeft uiteindelijk geen bevrediging. Je wilt gewoon geen zieke dieren op je bedrijf. Het werkt niet om het ene middel door het andere te vervangen."

Op zoek naar de oorzaak

Antibioticavrij produceren is meer dan het weglaten van antibiotica, bedachten de deelnemers. Net zoals biologische landbouw meer is dan het weglaten van kunst-

mest en bestrijdingsmiddelen. Daarop kwam de focus van de Themawerkgroep op het totale bedrijfssysteem te liggen, op de kringloopgedachte. Die begint bij aandacht voor de bodem. Daar moet goede mest op, zodat er een volwaardig en gezond gewas op groeit. Dat dient als voer voor een gezond dier, die weer gezonde mest oplevert. Loopt die kringloop goed, dan zijn er minder problemen met ziektes, zo is de gedachte. De deelnemers gingen op bedrijfsbezoek bij bedrijven die de kringloopgedachte al onder de knie hadden en vrijwel geen antibiotica gebruikten.

Stappenplan

Nu hebben de deelnemers voldoende houvast om voor zichzelf een stappenplan te maken. Eén plan is gericht op de korte termijn. Hierin staat bijvoorbeeld welke middelen ze willen inzetten om geen antibiotica te hoeven gebruiken. Het plan voor de lange termijn richt zich op grotere zaken. Hierin staat bijvoorbeeld dat de melkveehouder het stalklimaat gaat verbeteren, een andere stal neer wil zetten of een ander type koe wil fokken.

Johan van Zelderen: Bijna klaar voor antibioticavrij

Het bedrijf van Johan van Zelderen is bijna klaar om te stoppen met antibiotica. In 2003 heeft hij een nieuwe stal neergezet,

een ligboxenstal met stro, die "100 procent frisser en lichter is", waar de koeien meer beweging hebben. Ook is de kwaliteit van het ruwvoer omhoog gegaan. Daarnaast is de genetische basis van de koeien goed

en ze geven met 7000 kg per koe niet alles weg. "Wij hebben een goede basis, maar zijn er nog niet helemaal." Zo was er het laatste jaar nog even een verhoging van het celgetal. Maar sinds de veehouder

organische mineralen bijvoert gaat het beter met de gezondheid. “Alle bedrijven waar het goed ging met antibioticavrij, geven dat ook”, merkte hij bij de bedrijfsbezoeken van de themawerkgroep. En eigenlijk vindt Van Zelderen antibiotica maar “rotzooi”. Het liefst zet hij het spul niet meer in, maar nu nog even niet. “Ik denk wel dat het kan, het is zeker geen luchtfietserij. We zitten er al heel dicht bij.” Het is ook mogelijk een koe met uierontsteking zonder antibiotica te genezen. Dat heeft hij ook al eens gedaan. Met pijnbestrijding, koelen, tien maal per dag

nazien, dat soort maatregelen. “Dat was midden in de zomer en ik had er de tijd voor. Dan lukt het ook wel. Maar zoveel tijd heb ik niet altijd.” Daar komt voor de melkveehouder nog iets anders bij. Is het wel ethisch verantwoord een koe zijn medicijn te onthouden? “Het betekent dat ik een bepaald leed voor de koe accepteer. Je zegt wel het laatste redmiddel voor zo’n koe vaarwel. Misschien is dat niet zo goed uit te leggen aan het grote publiek, is dat er nog niet rijp voor.” Het zijn wat filosofische overwegingen van de melkveehouder. Het ultieme antwoord heeft hij niet. Tege-

lijktijd denkt hij dat afzien van antibiotica juist heel goed past bij biologische veehouderij. “Als het niet ten koste gaat van dierenwelzijn en economisch goed uitkan, is het een must.” Zeker als er ook echt een markt is voor antibioticavrij geproduceerde melk, dan wil Van Zelderen er best aan mee doen. Want dat vindt hij wel: de markt moet het vergoeden, omdat volgens Van Zelderen zonder antibiotica de melkproductie vaak iets terugloopt.

Walda Schenk: Koeien versterken met homeopathie

“Het is niet zo dat je nooit een zieke koe hebt”, haast Walda Schenk zich te zeggen. Zij werkt sinds een aantal jaren met homeopathie om haar veestapel sterker te maken en is overtuigd van de goede werking van deze geneeskunst. Als een van de weinige gangbare melkveehouders draait ze mee in de themawerkgroep antibioticavrij produceren. Het bedrijf had heel veel last van koeien met uierontsteking. Ze wilde af van de in haar ogen heilloze weg van steeds meer antibiotica inzetten. “Ik dacht, dit schiet niet op. Zo komen we niet verder.” Schenk kwam uit bij homeopathie en een nieuwe wereld ging voor haar open. Waar de meeste mensen deze alternatieve geneeswijze alleen kennen van middeljtjes die je in kunt zetten tegen bepaalde kwalen, bleek er veel meer achter te zitten. Er zijn zelfs meerdere stromingen. Zelf werkt ze nu met snel, oppervlakkig werkende middelen voor acute gevallen en dieper werkende middelen die aangrijpen op het hele gestel van de koe. Ze vond de materie zo interessant dat ze aan een opleiding is begonnen om er meer over te weten te komen. Schenk: “Je moet niet denken dat homeopathie alleen maar een middel zoekt bij een kwaal. Je kijkt naar het hele dier, de symptomen en daarop baseer je hoe je het dier beter kan maken.”

Cyclus doorbroken

Antibiotica krijgen Schenks gangbare koeien nog wel standaard als ze droog gezet worden. Haar partner durft nog niet zonder. Zelf zou ze dat wel aandurven. Maar de koeien zijn inmiddels veel minder vaak ziek en de cyclus van steeds maar uierontsteking en antibiotica geven is inmiddels doorbroken. Het celgetal loop gestaag terug en zit nu op 143. Nog steeds wordt er wel eens een koe ziek, maar daar raakt ze niet meer van in paniek. Ze heeft geleerd rustig de koeien te observeren, elke dag weer. Ze kijkt hoe de koeien zich voelen en als er wat mis is zoekt ze heel gericht naar de symptomen. Zijn de oren koud, staat de koe onbeweeglijk stil, kijkt ze uit haar ooghoek en wil ze niet aangeraakt worden? Op welke kant ligt ze? Dit soort waarnemingen

leren haar soms zelfs al welk middel het dier moet innemen. Weet ze het niet of twijfelt ze, dan belt ze haar begeleidend homeopaat. Iemand die een opleiding heeft gehad en inzicht heeft in de diepere werking van homeopathie en die iedere twee à drie maanden langskomt om zelf te kijken. "Ik raad iedereen aan een begeleidend homeopaat te zoeken, iemand die bij je past. Zij kunnen bijvoorbeeld ook helpen als een koe niet reageert op een middel." Nu weet ze ook zeker dat haar gevoel dat antibiotica niet goed zijn, juist is. "Ze maken alles dood en onderdrukken de kwaal, waardoor die altijd terug zal komen. Misschien gaat hij zelfs dieper het organisme in en is de kwaal steeds moeilijker te genezen."

Meer weten?

Bent u geïnteresseerd in meer informatie over antibioticavrij produceren? Edith Finke kan u meer vertellen over deelname aan de themagroep. Informatie uit het biologisch onderzoek op het gebied van antibioticavrij produceren vindt u op www.biokennis.nl.

Meer informatie

- contactpersonen

Maarten Vrolijk, ASG van Wageningen UR
t 0320 293 404 e maarten.vrolijk@wur.nl
Edith Finke, DLV Advies
t 0570 501 500 e e.finke@dlvdier.nl
i www.biokennis.nl

Lopend onderzoek

- Gezondheidseffecten biologische zuivel
- Echt Overijssel!
- Voeding biologisch melkvee
- 100% biologische input – mestbenutting
- Biofokkerij, biologische landschapskoe
- Familiekudde
- Weerstand van melkvee
- Natuurlijk gezond
- Biogeit
- Bioschaap

Financiering en uitvoering

In Nederland vindt het meeste onderzoek aan biologische landbouw en voeding plaats in grote, voornamelijk door het ministerie van LNV gefinancierde onderzoeksprogramma's. Aansturing hiervan gebeurt door Bioconnect, het kennisnetwerk voor de Biologische Landbouw en Voeding in Nederland (www.bioconnect.nl). Hoofduitvoerders van het onderzoek zijn de instituten van Wageningen UR en het Louis Bolk Instituut. De resultaten vindt u op de website www.biokennis.nl. Mail vragen en/of opmerkingen over het onderzoek voor biologische landbouw en voeding aan: info@biokennis.nl.

Colofon

- samenstelling

Wageningen UR en DLV

- tekst

Leonore Noorduyn, de Schrijfster, Bennekom

- fotografie

Fotostudio Alain Baars

- eindredactie en vormgeving

Communication Services, Wageningen UR

- druk

Drukkerij Modern, Bennekom

- redactieadres

Wageningen UR, Herman van Keulen

Postbus 409, 6700 AK Wageningen

t 0317 486 370 e h.vankeulen@wur.nl